Agnieszka Polska

Siaubas Geismas Fantazija

2026.10.23–2027.01.10

Parodoje „Siaubas Geismas Fantazija“ pristatomi nuo 2014 m. iki šių dienų sukurti Agnieszkos Polskos kūriniai. Atrinkti darbai atskleidžia, kaip menininkė, pasitelkdama rastus vaizdus ir kompiuteriu generuojamą medžiagą, apmąsto individą ir jo socialinę atsakomybę. Mūsų laikų etinius ir visuomeninius iššūkius ji perteikia įtraukiančiais, meditatyviais filmais ir instaliacijomis, pasižyminčiomis stipriu emociniu poveikiu. Polskos kūriniai dažnai konstruojami pasitelkiant emociškai paveikius garsinius ir vaizdinius stimulus, o juose nagrinėjami įtakos ir legitimavimo procesai kalbos, sąmonės ir istorijos srityse.

Šiuolaikinio meno centre (ŠMC) lankytojai Polskos kūrinius išvysta skirtingose 1967-ųjų brutalistinio pastato erdvėse. Judėdami po parodą nelinijiniu maršrutu, žiūrovai nuo kūniškų pojūčių mikrolygmens pereina prie globalaus ar net kosminio mastelio įvykio. Tokius globalius reiškinius ir procesus kaip klimato kaita, nacionalizmo stiprėjimas, komunikacijos ir sekimo tinklų plėtra lemia nesuskaičiuojami mikroįvykiai, atsakomybės ir aplinkybės. „Siaubas Geismas Fantazija“ žiūrovus kviečia ir į Lietuvos sostinės gatves, kur vieną iš tokių mikroįvykių padeda atskleisti neklusnaus balandžio istorija.

Tarp ŠMC pristatomų Agnieszkos Polskos kūrinių – vieno kanalo videodarbai „Gėlių knyga“ („The Book of Flowers“) ir „Raudonoji upė“ („The Red River“). Taip pat rodoma videoinstaliacija „Tūkstantmečio planas“ („The Thousand-Year Plan“), kūriniai „Braudelio laikrodžiai“ („Braudel’s Clocks“) ir „Stiklinė benzino“ („Glass of Petrol“). Parodą papildo visame mieste vykdomas projektas „Neklusnus balandis“ („Wayward Pigeon“).

Parodos kuratorė Maria Lind

Agnieszka Polska – vizualiojo meno kūrėja ir kino režisierė. Pasitelkdama kompiuterines technologijas, savo kūriniuose ji apmąsto individą ir jo socialinę atsakomybę informacijos veikiamoje aplinkoje. Menininkės darbai pristatyti „New Museum“ ir MoMA Niujorke, Pompidou centre Paryžiuje, „Tate Modern“ Londone, Hirshhorno muziejuje Vašingtone ir kitur. Jos personalinės parodos surengtos „Hamburger Bahnhof“ Berlyne, Varšuvos modernaus meno muziejuje, Ujazdowskio pilies šiuolaikinio meno centre Varšuvoje, Frye meno muziejuje Sietle, „Nottingham Contemporary“, Zalcburgo „Kunstverein“ ir kitur. Polska dalyvavo 57-ojoje Venecijos, 11-ojoje Gvangdžu, 19-ojoje ir 24-ojoje Sidnėjaus, 14-ojoje Šanchajaus ir 13-ojoje Stambulo bienalėse. 2018 m. jai skirta Vokietijos „Preis der Nationalgalerie“ premija.

Maria Lind – iš Stokholmo kilusi kuratorė, rašytoja ir pedagogė. Šiuo metu ji vadovauja šiuolaikinio meno muziejui „Kin“ Kirunoje. 2020–2023 m. dirbo Švedijos ambasados Maskvoje patarėja kultūros klausimais. 2011–2018 m. vadovavo Stokholmo „Tensta konsthall“, buvo 11-osios Gvangdžu bienalės meno vadovė, 2008–2010 m. – Bardo koledžo Kuratorinių studijų centro magistrantūros programos vadovė, o 2005–2007 m. – Stokholmo „Iaspis“ direktorė. 2002–2004 m. ji vadovavo „Kunstverein München“, o 1998 m. buvo viena iš keliaujančios Europos bienalės „Manifesta 2“ Liuksemburge kuratorių. 2015 m. pirmajai Vienos bienalei Lind kuravo parodą „Future Light“, o 2019 m. buvo viena iš Timišoaros bienalės „Art Encounters“ kuratorių. Nuo XX a. 10 deš. pradžios dėsto įvairiose meno ir akademinėse institucijose. 2015–2018 m. buvo meninio tyrimo profesorė Oslo menų akademijoje, o 2014–2024 m. dėstė „Konstfack“ programoje „CuratorLab“. Lind tekstai publikuoti laikraščiuose, žurnaluose, kataloguose ir kituose leidiniuose. 2009 m. jai skirta Walterio Hoppso premija už kuratorinę veiklą. 2010 m. leidykla „Sternberg Press“ išleido jos tekstų rinktinę „Selected Maria Lind Writing“, o 2019 m. rudenį – „Seven Years: The Rematerialization of Art from 2011 to 2017“. 2021 m. leidykla „Natur & Kultur“ išleido „Konstringar: Vad gör samtidskonsten?“. Leidiniuose „Tensta Museum: Reports from New Sweden“ (2021) ir „The New Model“ (2020) pristatomi ilgalaikiai „Tensta konsthall“ projektai; abu leidinius „Tensta konsthall“ išleido kartu su „Sternberg Press“.

„Siaubas Geismas Fantazija“: pokalbis su Agnieszka Polska ir Maria Lind

Neseniai Šiuolaikinio meno centre (ŠMC) Vilniuje vykusioje parodoje buvo nagrinėjami žmonių tarpusavio ryšiai – kas mus laiko drauge ir kada mes kaip visuomenė pradedame byrėti. Kadangi jūs jau esate dirbusios kartu, pamaniau, kad būtų įdomu pradėti šį pokalbį nuo judviejų ryšio.

Kaip sakytumėte, kas yra jūsų „klijai" – kas sieja judviejų kūrybą ir mąstymą? Gal galėtumėte trumpai prisiminti ir savo bendradarbiavimo istoriją – kur esate dirbusios kartu ir nuo ko viskas prasidėjo?

Maria Lind:

Pirmiausia labai nustebau ir apsidžiaugiau, kai gegužę Valentinas Klimašauskas paklausė, ar norėčiau prisidėti prie Agnieszkos parodos. Tad ši paroda tikrai nėra daugelį metų brandintos kuratorinės koncepcijos rezultatas. Man ji veikiau yra proga pasidžiaugti Agnieszkos kūryba, kurią atradau maždaug prieš dešimtmetį, kai Berlyne susipažinau su pačia Agnieszka ir pirmą kartą pamačiau jos darbus.

Vienas pirmųjų dalykų, patraukusių mano dėmesį, buvo jos gebėjimas konstruoti vaizdus taip, kad jie vienu metu ir užburia, ir kelia nerimą. Tuo metu vadovavau Stokholmo „Tensta konsthall", o mūsų interneto svetainėje buvo galerijos skiltis. Pasiūliau Agnieszkai greta kitų menininkų joje pristatyti savo darbus. Vėliau, 2016-aisiais, pakviečiau ją dalyvauti Gvangdžu bienalėje Pietų Korėjoje. Nuo tada mūsų pokalbis iš esmės nenutrūko.

Agnieszka Polska:

> Galiu pridurti, kad mano ryšys su Maria primena labai ilgą, vis dar besitęsiantį pokalbį. Daugeliu atžvilgių ji man yra mentorė, stipriai paveikusi mano kūrybą. Ne kartą ji paskatino mane pasukti viena ar kita kryptimi, išbandyti naujas raiškos priemones – pavyzdžiui, didelio formato tekstilės spaudinius, kuriuos pristatysime ir parodoje Vilniuje.
>
> Maria nepaprastai įžvalgi ir drąsi. Kad ir ko ji imtųsi, viskas įgauna tokią įtampą ir svorį, jog tarytum išgaubia mūsų mažytės visatos audinį ir priverčia pasijusti pačiame jos centre – nesvarbu, ar būtume Gvangdžu, Vilniuje, ar Kirunoje.

O dabar pakalbėkime apie dar vieną ryšį – jūsų abiejų santykį su ŠMC. Pradėčiau nuo klausimo Agnieszkai.

Agnieszka, Lietuvos šiuolaikinio meno sceną stebintiems žmonėms jūsų kūryba jau pažįstama iš kelių mūsų šalyje pristatytų projektų, dalį jų pastaraisiais metais rodė ŠMC. Pavyzdžiui, 2025 m. programoje „Judantys vaizdai Sapiegų rūmuose“ buvo parodyti keli jūsų videokūriniai. O 2026-aisiais, ypač žvarbią lietuviškos žiemos dieną, ŠMC skulptūrų kieme buvo parodytas jūsų videokūrinys „Nauja Saulė“. Abu šie pristatymai buvo palyginti trumpi.

O štai dabar ŠMC rengiate personalinę parodą, kuri veiks nuo spalio iki sausio. Joje bus pristatyti nuo 2014 m. iki šių dienų sukurti darbai, tad tai bus iki šiol išsamiausia jūsų kūrybos paroda Lietuvoje. Ko lankytojai gali tikėtis iš šios platesnės pažinties su jūsų kūryba? Ar parodoje bus ir Lietuvos publikai dar nematytų darbų, ir tokių, su kuriais ji jau turėjo progą susipažinti?

A P :

Taip, anksčiau Lietuvoje esu pristačiusi nemažai savo videokūrinių. Vis dėlto mums pavyko atrinkti ir tokių darbų, kurie čia dar nebuvo rodyti. Parodoje susitiks įvairios medijos: kartu su Maria atrinkome keletą filmų, grafikos ir tekstilės spaudinių, taip pat kinetinių skulptūrų. Kai kurie videokūriniai Lietuvoje bus rodomi pirmą kartą.

Vienas svarbiausių parodos darbų – „Raudonoji upė". Tai trumpametražis vaidybinis filmas, nufilmuotas Graikijoje ir Indonezijoje iš pirmojo asmens šaudyklėms (*first-person shooter*, FPS) būdingos perspektyvos – tarsi veikėjo akimis. Šis siurrealistinis kūrinys perteikia šiandienos žmogaus, stebinčio globalius politinius įvykius, emocinį kraštovaizdį, kuriame pasakojimai apie smurtą susilieja su beprasmiu mašinų generuojamu turiniu.

Kitas parodoje rodomas videokūrinys – prieš trejus metus sukurta „Gėlių knyga". Tai trumpa mokslinės fantastikos istorija, siūlanti įsivaizduoti kitokią augalų ir žmonių santykių raidą. Mano sugalvotoje istorijoje žmonės kadaise buvo pagrindiniai milžiniškų gėlių apdulkintojai, o augalų karalystę ir mūsų rūšį siejo intymi simbiozė. Tačiau technologijų raida pakeitė šį santykį ir galiausiai atvedė prie dabartinės padėties. Kartu tai filmas apie patį pasakojimą kaip technologiją.

Parodoje bus ir kinetinių skulptūrų ciklas „Braudelio laikrodžiai", jungiantis objekto ir judančio vaizdo savybes. Kiekvieną skulptūrą sudaro skaitmeninių spaudinių seka, kurios elementai juda panašiai kaip laikrodžio rodyklės.

ŠMC rūsyje pristatysime „Tūkstantmečio planą“ – įtraukią dviejų kanalų videoinstaliaciją, poetine kalba pasakojančią apie Lenkijos kaimo elektrifikaciją pirmaisiais dešimtmečiais po Antrojo pasaulinio karo. Šis procesas kūrinyje susiejamas su šiandienos technologijų plėtra.

Paroda išeis ir už ŠMC sienų, į miestą. „Neklusnus balandis“ – didelės apimties projektas, kurį mudvi su Maria kartu įgyvendinome Timišoaros bienalėje. Tai labai poetiškas, man itin brangus kūrinys, skirtas vienam ypatingam pašto balandžiui.

Maria, tai pirmas kartas, kai ŠMC pristatote savo kuratorinį projektą. Kas jus patraukė šioje institucijoje ir kodėl ji pasirodė tinkama vieta Agnieszkos kūrybai pristatyti?

M L :

ŠMC yra viena mano mėgstamiausių meno institucijų nuo pat pirmojo apsilankymo čia prieš maždaug 30 metų. Tai susiję ir su mano ilgamečiu domėjimusi Rytų bei Šiaurės Europa – regionu, iš kurio pati esu kilusi. Devintame dešimtmetyje dauguma mano draugų traukė į Viduržemio jūros šalis – ir pati ten keliskart lankiausi, – tačiau mane iš tikrųjų masino Rytų Europa, jos istorija ir geopolitika. Po šį regioną keliavau dar prieš griūvant Berlyno sienai, lankiausi ir Baltijos šalyse, nors iki Sovietų Sąjungos žlugimo buvau spėjusi pabuvoti tik Estijoje. Lietuvą ir Latviją aplankiau jau dešimto dešimtmečio pradžioje. O jei jau dirbi su menu ir esi rimčiau į jį įsitraukęs, anksčiau ar vėliau neišvengiamai susiduri su ŠMC. Nuo tada jis ir liko viena mano mėgstamiausių institucijų. ŠMC turi nepaprastai įdomią istoriją, yra įsikūręs gražiame pastate pačiame Vilniaus centre, teritorijoje,

kuri karo metais priklausė getui, tad ir pati vieta paženklinta tragiškos istorijos. Svarbūs dalykai čia vyksta jau daugelį dešimtmečių.

Kalbant apie Agnieszkos parodą, kvietimas atėjo iš ŠMC direktoriaus Valentino. Būtent jis sumanė surengti Agnieszkos kūrybos parodą – tad, galima sakyti, jis yra viso šio sumanymo architektas, o mudvi su Agnieszka mielai jį įgyvendiname. Žinoma, pasitaiko įvairių išimčių, bet apskritai man įdomiausias menas gimsta visuomenėse, išgyvenančiose pokyčius – ten, kur niekas nėra iki galo stabilu ar nuspėjama, kur žmonėms tenka susidurti su permainomis ir iššūkiais, neretai labai sudėtingais. Tas pats pasakytina ir apie menines praktikas, ir apie institucijų darbą. Tad viskas čia labai natūraliai susiėjo. Žvaigždės danguje susidėliojo į tinkamą konsteliaciją!

O dabar pereikime prie visų nekantriai laukiamos parodos „Siaubas Geismas Fantazija“. Jos pavadinime susitinka trys stiprūs žodžiai, o pirmasis – siaubas – iškart nurodo į atskirą žanrą. Kadangi viena pagrindinių jūsų raiškos priemonių yra videomenas, siaubas neišvengiamai primena ir turtingą kino tradiciją, dažnai persidengiančią su įvairiais fantastikos žanrais ir tyrinėjančią įsivaizduojamus pasaulius, nejaukos patirtis, susidūrimus su nežinomybe. Kodėl pasirinkote būtent šiuos žodžius? Ar parodos lankytojai turėtų tikėtis siaubo – ir jei taip, kokio?

M L :

Pavadinimą pasiūliau aš, o žodžius pasiskolinau iš Agnieszkos kūrinių. Man, kaip kuratorei, svarbu visada atsispirti nuo pačių darbų. Šiuo atveju iš jų gimė ir pats parodos pavadinimas.

A P :

Šie žodžiai – iš filmo „Gėlių knyga“, kuriame pasakojimas kaip žanras nagrinėjamas technologijų kontekste. Siaubo elementų parodoje tikrai bus. Man regis, šiandien kurti parodą be jokio siaubo elemento tiesiog neatitiktų mūsų pasaulio, kuriame gyvename, tikrovės. Vis dėlto parodoje netrūks ir geismo, ir fantazijos. Nemanau, kad šiedu žanrai – siaubas ir fantastika – iš tiesų yra priešybės: čia jie labai glaudžiai susipynę. Siaubas kyla iš medijų pertekliaus, tačiau tas pats perteklius kursto ir geismą. O fantazija čia susijusi su poezija kaip būdu įveikti siaubą. Fantazija gali klaidinti, tačiau mums reikia ir šios apgaulės, ir vaizduotės. Kad įveiktume siaubą, be poetinės vaizduotės tiesiog neapsieisime.

Agnieszka, jūsų filmuose ir instaliacijose garsas ir vaizdas dažnai sukuria labai įtraukią patirtį. Kaip kuriate šį emocinį ir juslinį savo kūrinių matmenį?

A P :

Žinoma, šis matmuo priklauso nuo erdvės, nuo kūrinio erdvinio konteksto. Manau, mums labai pasisekė – turime šią nuostabią erdvę, išskirtinę ne tik Europos, bet gal net pasaulio mastu. Toks jausmas, kad daug kas jau padaryta už mus. Nereikia visko kurti nuo nulio: į ŠMC užėjęs lankytojas savaime panyra į savotišką ramybės ir melancholijos būseną. Norėtume šią erdvę keisti kuo mažiau, nes didelių architektūrinių intervencijų ji nė nereikalauja.

Daugelyje mano kūrinių kuriami garsiniai ir vaizdiniai kraštovaizdžiai, o žiūrovo kūnas tampa labai svarbia šios struktūros dalimi. Pavyzdžiui, vienoje parodos

videoinstaliacijoje lankytojas atsidurs tarp dviejų ekranų. Abiejų vienu metu matyti nebus įmanoma, tačiau abiejų kanalų garsai persidengs ir kurs aplinką, kuri kartais bus harmoninga, kartais – disonuojanti. Man patinka panardinti žiūrovą į kūrinį ir sukelti stiprią afektinę reakciją, tačiau kartu sąmoningai sukuriu galimybę atsiriboti, kad žiūrovas nesijaustų manipuliuojamas.

Maria yra sakiusi, kad jūsų kūriniai apmąsto individą ir jo socialinę atsakomybę. Kokie atsakomybės klausimai jums šiandien aktualiausi? Kaip matote santykį tarp individualios atsakomybės ir globalių procesų?

M L :

Klausimas labai platus. Akivaizdus atsakymas būtų toks: reaguoti turime daugybe skirtingų būdų. Man svarbiausia nepamiršti, kokį poveikį mano veiksmai daro kitiems žmonėms, ir kurti erdvę tam, apie ką jau kalbėjome, – poetinei vaizduotei. Šitokiais laikais be jos neišsiversime.

A P :

Man irgi atrodo, kad tai labai platus klausimas. Į jį sunku atsakyti pernelyg nesupaprastinant – tiesą sakant, jaučiu, kad visą savo kūrybinę praktiką paskyriau bandymui rasti atsakymus. Ar mūsų individualūs veiksmai iš tiesų ką nors lemia? Ar esame aukos, ar budeliai? Nuo kurio istorijos momento prasidėjo ši atsakomybė?

Sakyčiau, pirmiausia – ir kaip menininkai, ir tiesiog kaip žmonės – turėtume suvokti, kas vyksta aplink mus. Tai pati pamatinė atsakomybė.

Parodoje pasirodantis „Neklusnus balandis“ čia galėtų būti savotiškas poetinis pavyzdys: pasiuntinys, pats pasirenkantis, kurias žinutes perduoti.

M L :

Dar norėčiau pridurti, kad man seniai kirba ne tik klausimai „kas?“ ir „kodėl?“, bet ir „kaip?“. Kaip mes darome vienus ar kitus dalykus? Šiuo metu vadovauju šiuolaikinio meno muziejui „Kin“ Kirunoje, Švedijos Laplandijoje. Klausimas, žinoma, kur kas platesnis nei tai, kokius menininkus kviečiame ir kokius kūrinius jie pristato. Kaip tie kūriniai rodomi? Kaip elgiamės su menininkais? Ar tiesiog rengiame grupines parodas, skirtas vienai ar kitai temai? O gal iš tiesų stengiamės ties tam tikrais klausimais užtrukti ilgiau – kelerius metus dirbti su tomis pačiomis problemomis ir temomis, su konkrečia žmonių grupe? Kaip stengiamės įsitraukti į vietinį kontekstą? Sykiu turime klausti: kaip prisidedame prie meno diskurso ir paties meno raidos vietovėje, kuri daugeliui atrodo atoki ir kur gyventojų palyginti nedaug – Kirunos savivaldybėje jų yra 23 tūkstančiai. Iš dalies atsakyčiau būtent taip: jokiu būdu negalima nustoti kelti klausimo „kaip?“, nes jis eina išvien su atsisakymu priimti *status quo* kaip savaime suprantamą dalyką.

Jūsų kūriniuose dažnai tyrinėjama, kaip vaizdai, kalba ir naratyvai formuoja mūsų tikrovės suvokimą. Kas jus labiausiai domina kalbant apie technologijų ir vaizduotės poveikį tam, kaip suvokiame pasaulį?

A P :

Mane labai domina afekto cirkuliacija visuomenėje. Kaip menininkė ir pati dirbu su afektu – bandau

sukelti emocines žiūrovų reakcijas. Tokius kultūros darinius kaip pasakojimai, vaizdai, meno ar muzikos kūriniai suvokiu kaip savotiškas emocijų talpyklas: sukauptos emocijos cirkuliuoja ir keičia mūsų visuomenes, mums be paliovos bandant iš naujo apibrėžti, ką reiškia būti žmogumi.

Visa tai – technologiniai įrankiai. Pavyzdžiui, istorijų pasakojimas yra viena pamatinių informacijos saugojimo technologijų, o vaizdas – technologija, leidžianti iš fragmentiškai suvokiamo pasaulio sulipdyti prasmingą visumą. „Gėlių knygoje" pasakojimai parengia visuomenę technologiniams lūžiams, keičiantiems žmogaus fiziologinius procesus. Pats pasakojimas čia veikia kaip atmintį praplečiantis įrankis, leidžiantis mums klestėti kaip visuomenei. Tačiau, kaip ir bet kuri technologija, jis gali atsigręžti prieš savo kūrėjus – taip juos užvaldyti, kad šie galiausiai lieka pasyvūs ir apskritai nebereaguoja.

Dar yra visas šiuolaikinių afektinių medijų kontekstas. Jos veikia kaip nauja infrastruktūra senoms technologijoms skleisti – infrastruktūra, kurią neretai kontroliuoja veikėjai, savo tikslų siekiantys aplinkos niokojimo ir visuomenių ardymo sąskaita. Kaip yra pasakęs Staffordas Beeras: „Sistemos paskirtis yra tai, ką ji daro."

Jei parodą „Siaubas Geismas Fantazija" galima suvokti kaip kelionę per skirtingas suvokimo būsenas, kokią patirtį linkėtumėte lankytojams išsinešti iš parodos?

M L :

Nenorėčiau nieko režisuoti iš anksto. Čia panašiai kaip su receptu: gali parinkti ingredientus, nuspręsti, kaip juos derinsi, ir numanyti, koks bus rezultatas. Tačiau kaip tą patiekalą patirs žmogus, kuris jį valgys, priklausys nuo jo paties.

A P :

Sakyčiau, to suplanuoti neįmanoma. Rengiant parodą tai bene įdomiausia – niekada negali iki galo numatyti, kaip ją patirs žiūrovai.

Maria, parodos aprašyme užsimenate, kad ji pakvies žiūrovus išeiti į Vilniaus gatves ir pasimokyti iš vieno mikroįvykio – paklydusio balandžio istorijos. Ar tai reiškia, kad paroda išsiplės už ŠMC sienų? Gal galėtumėte plačiau papasakoti, kaip ši po miestą pasklidusi parodos dalis siejasi su visa paroda?

M L :

Vilniaus gyventojai ir miesto svečiai balandžius, žinoma, pažįsta kuo puikiausiai. Kai birželį lankiausi ŠMC, pro pastato langus mačiau jų išties nemažai. Tad visus raginčiau dairytis balandžių – tik šįkart ne pačių paukščių, o jų atvaizdų. Planuojame mieste priklijuoti lipdukų, pakabinti plakatų ir bent vieną transparantą su šiuo konkrečiu „Neklusniu balandžiu“. Viliamės, kad jis patrauks žmonių dėmesį ir sužadins smalsumą. Taip pat galvojame sukurti interneto svetainę, kurioje būtų papasakota jo istorija, o balandžio atvaizdas atsiras ir ŠMC. O gal, Agnieszka, tu pati trumpai pristatytum, kuo „Neklusnus balandis“ toks ypatingas?

A P :

Kaip jau minėjau, „Neklusnus balandis“ – pasiuntinys, pats pasirenkantis, kurias žinutes perduoti. Pasiuntinio figūra mane domina jau kurį laiką, ir ne tik šiame kūrinyje. Turbūt todėl, kad menininkas tam tikra prasme taip pat yra pasiuntinys.

Ši figūra man atrodo svarbi ir dabartinės technologinės tikrovės, glaudžiai susijusios su informacijos srautais, kontekste. „Neklusnus balandis“ iš pažiūros gali niekuo nesiskirti nuo kitų balandžių, tačiau tai ypatingas balandis, kurio nevaržo nei sienos, nei psichologiniai apribojimai. Be to, jis niekada nemano, kad jo misija jau baigta. Jo projektas visuomet lieka atviras.

Kadangi parodoje pristatomi videokūriniai reikalauja žiūrovo laiko ir dėmesio, įdomu, kaip jūs pačios matote judančio vaizdo ir auditorijos santykį. Ar siekiate kurti tokią situaciją ar aplinką, kurioje lankytojai būtų skatinami sulėtėti, ilgiau pabūti su kūriniais ir patirti juos savo tempu?

Šis klausimas siejasi ir su platesniu šiuolaikinio gyvenimo kontekstu: daugelis mūsų nuolat skubame, vienu metu darome kelis dalykus, o mūsų dėmesys tampa vis labiau fragmentuotas. Socialiniai tinklai ir skaitmeninės platformos keičia tai, kaip susiduriame su vaizdais ir juos vartojame. Kaip šiame kontekste kuriate darbus, kviečiančius žiūrėti kitaip – lėčiau ir susikaupus?

M L :

Nemanau, kad menininkai turėtų stengtis įtikti žiūrovams. Menininkai turėtų kurti tai, ką reikia kurti. Jei vadovautumės logika, kad visada turime taikytis prie žiūrovo, meno laukas būtų ganėtinai nuobodus ir vienalytis. Tik pagalvokite: jau bent dvidešimt metų daugybei menininkų labai svarbus rankų, fizinis darbas, medžiagiškumas, senųjų amatų mokymasis – ir visa tai vyksta pačiame naujųjų technologijų, dirbtinio intelekto ir ko tik nori sūkuryje. Reikia jausti, kur juda srovė.

A P :

Sutinku su Maria. Bet dar pridurčiau, kad menininko ir žiūrovo santykis paremtas tarpusavio priklausomybe ir savireguliacija. Mes, menininkai, visada esame priklausomi nuo to, ką žiūrovas žino ir gali atpažinti. Kūrinys neturi jam įtikti, tačiau jei norime užmegzti pokalbį su auditorija, turime atsižvelgti į jos komunikacinius poreikius.

Kita vertus, žmonės eina į meno institucijas ar patys ieško meno ne be priežasties. Jie nesitiki tokios pačios patirties, kokią gauna naršydami socialinius tinklus telefone.

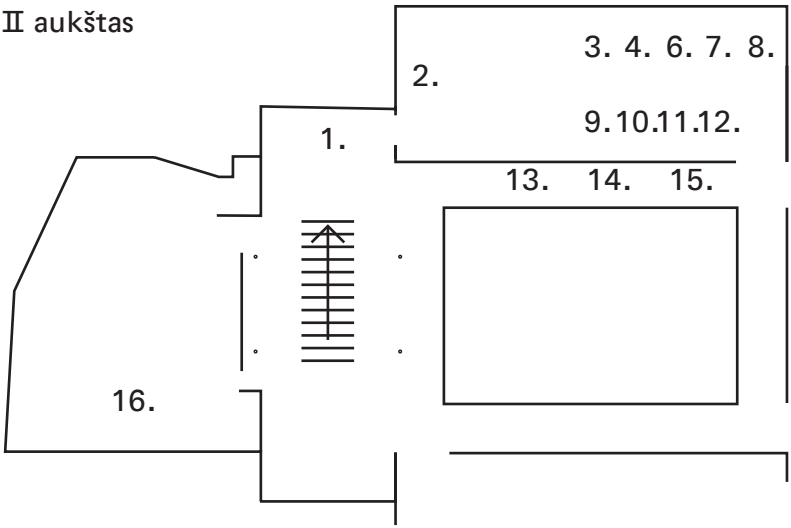
Pokalbį parengė Monika Valatkaitė

Pokalbį vertė Emilija Ferdmanaitė

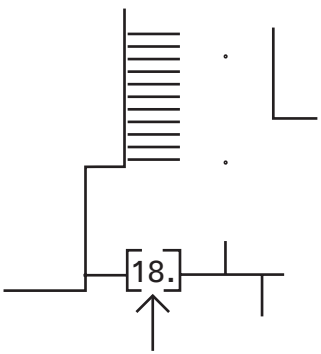
Kalbos redakcija Dangė Vitkienė

Kūrinių planas:

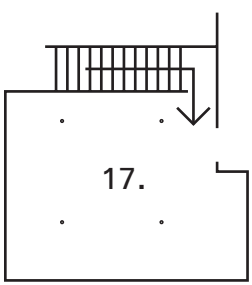
II aukštas

I aukštas

Rūsys

1.

STIKLINĖ BENZINO, 2015

Skaitmeninė spauda ant tekstilės
156×250 cm

Kūrinyje „Stiklinė benzino“ menininkė kuria apgaulingą pasakojimą, kuriame vizualinis grožis pinasi su ekologine grėsme. Taurėje tviskantis skystis primena iš kosmoso užfiksuotus Žemės vaizdus, tačiau kūrinio pavadinimas iškart sugriauna šią romantišką iliuziją. Tai nuoroda į naftą – tamsųjį kurą, nuo kurio priklausoma žmonija. Sapniškas vaizdinys pranašauja niūrią ateitį, kurioje mūsų troškimas naudoti ribotus išteklius ir priklausomybė nuo jų neišvengiamai pakeis patrauklų planetos veidą.

Tobulai centruota, nepriekaištingai švari krištolinė vyno taurė aklinai juodame fone kuria hipnotizuojantį įspūdį. Vizualinį tobulumą menininkė pasitelkia kaip masalą: prabangios, vaivorykštinės skysčio spalvos traukia žiūrovo žvilgsnį ir kartu atskleidžia skaitmeninio vaizdo galią manipuliuoti mūsų emocijomis ir lūkesčiais.

„Lombardi—Kargl“ galerijos (Viena) nuosavybė

2.

GĖLIŲ KNYGA, 2023

Aukštos raiškos videofilmas
9 min. 38 sek.

„Gėlių knyga“ – trumpametražis mokslinės fantastikos filmas, kuriame pasitelkiant dirbtinį intelektą kuriama animacija derinama su parengiamuoju 16 mm filmo gamybos etapu. Filme pristatoma alternatyvi žmonijos ir augalų sambūvio istorija, pagal kurią žmonės ir įvairių rūšių gėlės tūkstančius metų gyveno glaudžioje simbiozėje.

„Consonni Radziszewski“
galerijos (Lisabona /
Milanas / Varšuva)
nuosavybė

3.

SAPNAS, 2017

Sublimacinė spauda ant
poliesterio
145×200 cm

„Lombardi—Kargl“
galerijos (Viena)
nuosavybė

4.

BUČINYS, 2012

Sublimacinė spauda ant
poliesterio
145×203 cm

„Lombardi—Kargl“
galerijos (Viena)
nuosavybė

6.

GĖLĖ 8, 2024

Sublimacinė spauda ant
poliesterio
145×181 cm

„Lombardi—Kargl“
galerijos (Viena)
nuosavybė

7.

ARKLIO GALVA, 2018

Sublimacinė spauda ant
poliesterio
145×188 cm

„Lombardi—Kargl“
galerijos (Viena)
nuosavybė

8.

ŠYPSENĖLĖ, 2019

Sublimacinė spauda ant
poliesterio
145×174 cm

„Lombardi—Kargl“
galerijos (Viena)
nuosavybė

9.

PAUKŠČIAI KOSMOSE
6, 2025

Sublimacinė spauda ant
poliesterio
145×145 cm

„Lombardi—Kargl“
galerijos (Viena)
nuosavybė

10.

DI AKIS, 2022

Sublimacinė spauda ant
poliesterio
145×145 cm

„Lombardi—Kargl“
galerijos (Viena)
nuosavybė

11.

PAUKŠČIAI KOSMOSE
4, 2025

Sublimacinė spauda ant
poliesterio
145×145 cm

„Lombardi—Kargl“
galerijos (Viena)
nuosavybė

12.

DVI SAULĖS, 2022

Sublimacinė spauda ant
poliesterio
145×145 cm

„Lombardi—Kargl“
galerijos (Viena)
nuosavybė

13.

BRAUDELIO
LAIKRODIS –
UŽTEMIMAS 4, 2023

„ChromaLuxe“ spauda ant
aliuminio, UV spauda ant
akrilinio stiklo, pagal už-
sakymą pagamintas besisu-
kantis aliuminio ir plieno
laikrodžio mechanizmas
118×118×17 cm

14.

BRAUDELIO
LAIKRODIS – 12
DRUGELIŲ IR
BONOBAS, 2023

„ChromaLuxe“ spauda ant
aliuminio, UV spauda ant
akrilinio stiklo, pagal už-
sakymą pagamintas besisu-
kantis aliuminio ir plieno
laikrodžio mechanizmas
118×118×17 cm

15.

BRAUDELIO LAIKRODIS – MŪSŲ PLANETA, 2023

„ChromaLuxe“ spauda ant aliuminio, UV spauda ant akrilinio stiklo, pagal užsakymą pagamintas besisukantis aliuminio ir plieno laikrodžio mechanizmas
118×118×17 cm

Vertimas iš lenkų kalbos:
Žemės sukimosi periodas yra 1 000 metų
Diena trunka 500 metų
Naktis trunka 500 metų

Paskutiniojo teismo dienos laikrodis rodo 100 sekundžių iki vidurnakčio. Pastaraisiais metais, paženklintais dramatiškų socialinių, politinių ir aplinkos pokyčių, šis gerai žinomas žmonijos pažeidžiamumo katastrofų akivaizdoje rodiklis sulaukia vis daugiau dėmesio.

1947 m. žurnalo „Bulletin of the Atomic Scientists“ pristatytas Paskutiniojo teismo dienos laikrodis kasmet nenumaldomai artina savo rodykles prie vidurnakčio. Tai paveiki metafora, tačiau tikrosios planetos būklės, žinoma, neįmanoma išmatuoti remiantis viena linijine laiko samprata. Kaip pastebėjo įtakingas XX a. istorikas Fernandas Braudelis, vienalyčio laiko samprata yra socialinis konstruktas, o pasaulis – sudėtingas skirtingu greičiu kintančių struktūrų darinys. Kiekviena sistema, struktūra, socialinė grupė, žmogus ar nežmogiška būtybė turi savo laiką ir tempą – ir visi jie susipina viename skirtingų laiko skalių pasaulyje.

„Braudelio laikrodžiai“ – kūrinių serija, kurią sudaro skaitmeniniai atspaudai, judantys panašiai kaip įprasto laikrodžio rodyklės. Kiekvieną objektą sudaro apskriti „ChromaLuxe“ spaudos ant aliuminio ir pusiau skaidrios UV spaudos ant akrilinio stiklo sluoksniai, sujungti laikrodžio mechanizmu. Kiekvienas

sluoksnis juda skirtingu greičiu, matuodamas sekundes, minutes ar valandas, o kartais sukasi priešinga laikrodžio rodyklių judėjimui kryptimi. Atskiruose „Braudelio laikrodžių“ sluoksniuose vaizduojami su technologiniais reiškiniais, žmonėmis ir nežmogiškosiomis būtybėmis, mikro- ir makrovisatomis susiję motyvai.

„Braudelio laikrodis – Užtemimas 4“ – „dela. art“ kolekcijos (Varšuva) nuosavybė. „Braudelio laikrodis – 12 drugelių ir bonobas“ ir „Braudelio laikrodis – Mūsų planeta“ – „Consonni Radziszewski“ galerijos (Lisabona / Milanas / Varšuva) nuosavybė

16.

RAUDONOJI UPĖ, 2026

Aukštos raiškos videofilmas
15 min.

„Raudonoji upė“ – trumpametražis vaidybinis filmas, tyrinėjantis sudėtingas dabartinio politinio klimato keliamas emocines būsenas. Filmo pasakojimas kuriamas iš visiškai subjektyvios neįvardyto pagrindinio veikėjo perspektyvos, primenančios pirmojo asmens šaudyklės vaizdą: žiūrovai įvykius regi veikėjo akimis. Daugiausia buvusiame Salonikų žydų gete nufilmuotose scenose veikėjas klaidžioja nejaukiai tuščiomis gatvėmis, žiūri *reels'us* apie Palestinoje vykstantį genocidą, niūniuoja seną graikų liaudies dainą ir susiduria su nerangiais praeiviais. Galiausiai jis atsiduria nepažįstamame pragariškame kraštovaizdyje, gaubiamame tamsių pelenų ir dūmų, lyg būtų iš praeities nuklydęs į ateitį – tarsi jo sumišusi vidinė būsena būtų transformavusi ir jį supančią aplinką.

Salonikuose ir ant Papandajano ugnikalnio Indonezijoje nufilmuotame darbe du kardinaliai skirtingi peizažai susilieja į vientisą tėkmę,

kurioje aidi liaudies daina: „Pabučiavau raudonas lūpas, kurios raudonai nudažė manąsias, kurios nudažė skarelę, kuri nudažė upę...“ Apmąstydamas praeities ir dabarties siaubus, filmas kelia klausimą: jei negebame patikėti savo akimis, kaip galime pasitikėti savo protu?

„Raudonoji upė“ sukurta kuratorės Nadjos Argyropoulou užsakymu 9-ajai Salonikų šiuolaikinio meno bienalei „viskas turi pasikeisti. RIS9“ (2025 m. spalis – 2026 m. liepa), kurią organizavo MOMus.

Menininkės nuosavybė

17.

TŪKSTANTMEČIO PLANAS, 2021

Dviejų kanalų videoinstaliacija
27 min. 55 sek.

„Tūkstantmečio planas“ – dviejų kanalų imersinė vaizdo ir garso instaliacija, sukurta personalinei parodai Varšuvos modernaus meno muziejuje. Animaciją ir filmuotą medžiagą derinančiame kūrinyje atskleidžiami elektrifikacijos procesai ir nagrinėjama, kaip elektros tinklas ir technologinės megastruktūros virto visą planetą valdančia architektūra. Kartu keliamas klausimas, kaip žmogaus ir technologijų santykis pasiekė tašką, kai žmonės gyvena jau ne šalia technologijų, o sferinio, visą planetą apimančio technologinio organizmo viduje. Šią tankios struktūros instaliaciją sudaro daugybė įvairių garsinių ir vaizdinių dirgiklių, kuriais siekiama sukelti žiūrovui hipnotinę būseną. Pasitelkiant poetinį pasakojimą ir fragmentišką montažą, kūrinyje dėmesys sutelkiamas į įvairius elektromagnetinio tinklo raidos aspektus: jo, kaip socialinės ir ekonominės galios žemėlapio, kontrolės įrankio, emancipacinės jėgos, dvasingumo pakaitalo, šiuolaikinės sąmonės ir informacijos

amžiaus architektūros, vaidmenį.

„Tūkstantmečio planas“ sukurtas Varšuvos modernaus meno muziejaus užsakymu. Kūrinį finansavo „Deutsche Telekom“ meno kolekcija.

„Consonni Radziszewski“ galerijos (Lisabona / Milanas / Varšuva) nuosavybė

18.

NEKLUSNUS BALANDIS, 2019 / 2026

Skaitmeninė spauda, viešosios erdvės ir internetinės kampanijos dalis

Leiskite man papasakoti apie Neklusnų balandį.

Neklusnus balandis – pašto karvelis, panašus į tuos, kuriuos žmonės naudodavo žinutėms perduoti. Jis geba rasti kelią namo iš bet kurios pasaulio vietos, įveikti didelius atstumus be sustojimo ir valandų valandas sklandyti nešamas vėjo srovių.

Kaip ir paprastas balandis, jis yra neapibrėžtos spalvos ir pasižymi subtiliu, dažnai nepastebimu grožiu.

Kaip ir paprastas pašto karvelis, jis nustato savo buvimo vietą pasitelkdamas sudėtingą navigacijos metodą, pagrįstą Saulės padėtimi, vėjo srovėmis ir Žemės magnetiniu lauku. Jis itin tiksliai kartografuoja savo aplinką ir ją įsimena. Tačiau, nors visa tai skamba neįtikėtinai, Neklusnus balandis ypatingas ne tuo.

Nuo kitų pašto karvelių Neklusnų balandį skiria gebėjimas pačiam spręsti, ką pristatyti.

Tai pasiuntinys, pats sprendžiantis, kurias mintis perduoti.

Tai karo balandis, neperduodantis įsakymo pulti.

Asmuo, neįduodantis kalinių šerifui.

Individas, neveikiamas troškimų ar lūkesčių.

Pasiuntinys, nepaisantis jokių ribų.

Būtent instinktas gena pašto karvelius per neaprėpiamus ir klaidinančius tolius, ir būtent šį instinktą turi įveikti Neklusnus balandis, kad galėtų priimti savarankiškus sprendimus. Kad taptų neklusnus, jis turėjo įveikti savo prigimtį, dresūrą ir šimtmečius trukusią selekciją. Kadangi visa tai iš tikrųjų niekada neišnyksta, jis turi kasdien iš naujo apsispręsti tam nepaklusti. Šis pasirinkimas tėra pirmasis iš daugelio, kuriuos kiekvieną dieną jis priima savarankiškai.

Meninį projektą „Neklusnus balandis“ Agnieszka Polska sukūrė kaip viešosios erdvės ir internetinės kampanijos, skirtos 2019 m. „Art Encounters“ bienalei, dalį. 2019 m. rugsėjo 20 – spalio 27 d. Timišoaroje (Rumunija) vykusią „Art Encounters“ bienalę kuravo Maria Lind ir Anca Rujoiu.

„Lombardi—Kargl“ galerijos (Viena) nuosavybė

Menininkė
Agnieszka Polska

Kuratorė
Maria Lind

Koordinatorės
Nellie Lindquist, Gabija Tarabildė,
Karolina Žalėnaitė-Balsevičė

Apšvietimas
Justas Bø

Techninio įgyvendinimo vadovas
Lukas Strolia

Architektūros konsultavimas
Gabrielė Černiavskaja

Techninis įgyvendinimas
Almantas Lukoševičius, Ilona Virzinkevič,
Matas Šatūnas, Ignas Juzokas, Vytautas Narbutas.

Komunikacija
Monika Valatkaitė, Ana Marija Mackevič

Grafinis dizainas
Vytautas Volbekas

Viešųjų programų kuratoriai
Miglė Markulytė, Edvardas Šumila

Edukacinės programos kuratorė
Agnė Taliūtė

Svetingumo vadovas
Rokas Germanavičius

Tekstų autorės
Emilija Kairytė, Agnieszka Polska

Lietuvių kalbos redaktorė
Dangė Vitkienė

Vertėjai
Emilija Ferdmanaitė, Ignė Smilingytė,
Aistis Žekevičius

Anglų kalbos redaktorė
Gemma Lloyd

Judančio vaizdo kūrinių montažas
Mikas Žukauskas

Informaciniai partneriai

15 ŽMONĖS

Informacinis rėmėjas

JCDecaux

Padėkos
CONTRADO, „Consonni Radziszewski“ galerija,
„dela.art“ kolekcija, Agnė Adomaitis,
Saulė Marija Kemzūraitė, Silva Laučiūtė,
Viktoras Musteikis, Rapolas Vedrickas

ŠMC